

26 december 2021 – Tweede Kerstdag

WIJZEN UIT HET OOSTEN

Mattheus 2, vers 1 t/m 12

Wijzen uit het oosten?

Wijzen uit het Oosten... Als je erover nadenkt, is dat eigenlijk best wel een vage omschrijving, vindt u ook niet? Wijzen uit het Oosten. Wie dan? Waar komen ze vandaan? We kunnen het eigenlijk weinig concreter maken dan deze wat vage omschrijving. Wijzen, nou iets specifieker: hun wijsheid betref in ieder geval wijsheid in de sterren, iets van astronomie of astrologie waarschijnlijk. Maar verder...?

Vanwege deze onduidelijkheid hebben wij het later zelf maar ingevuld. Want waar gaten in onze kennis zijn, vullen wij het meestal op met verhalen. Dat is met de Kerstgeschiedenis zo, maar ook met andere Bijbelse geschiedenissen. Er doen zich over alle belangrijke Bijbelse personen talloze verhalen de ronde in buitenbijbelse literatuur. Maar dat is niet alleen met Bijbelse verhalen zo hoor! Als er – ik noem even heel iets anders – ergens een ongeluk is gebeurd, dan verschijnen er ook tal van verhalen in het nieuws. Verhalen die elkaar soms compleet tegenspreken, verhalen die een heel eigen leven gaan leiden en die ook heel hardnekkig in de geheugens van mensen gaan vastzitten.

En zo zijn wij van het wat vage 'wijzen uit het Oosten' uiteindelijk tot *drie koningen* gekomen. Drie koningen die zelfs in de traditie namen hebben ontvangen: Melchior, Balstazar en Caspar. Maar wij weten het niet of het er drie waren. Waarschijnlijk niet. Zo'n grote reis... en zulke grote geschenken... dan moet je eerder aan een officiële delegatie denken, met allemaal beveiliging en begeleiding. Een lange stoet, zoals wij met het eerste lied zongen: 'wij trekken in een lange stoet op weg naar Bethlehem. Van drie buitenlanders zou koning Herodes mogelijk ook niet zo heftig zijn geschrokken, maar van een half leger dat Jeruzalem binnenviel natuurlijk wel...

En waar ze vandaan kwamen, dat weten wij ook niet. Mogelijk uit Babylonië, uit Babel, aangezien daar de sterrenkunde ijverig werd bestudeerd. Maar misschien zijn het ook wel mensen geweest uit Jordanië of Arabië. Goud werd namelijk gedolven in Arabië. En mirre en de specerijen voor wierook werden geoogst van bomen uit het zuiden van Arabië, ongeveer in Jemen. En daar kwam ook de koningin van Sjeba vandaan, die koning Salomo eeuwen geleden had bezocht.

Waarom zeg ik dat laatste? Nou, in die wijzen uit het oosten zag men allerlei woorden uit het Oude Testament in vervulling gaan en daardoor en daarmee werd het profiel

van die wijzen uit het oosten ook steeds verder ingevuld. In die wijzen uit het oosten zag men bijvoorbeeld de geschiedenis van koningin Sjeba zich herhalen. Koningin Sjeba, een Arabische koningin die koning Salomo op een keer bezocht in Jeruzalem. De koningin van Sjeba bezocht lang geleden koning Salomo, Salomo, de vredevorst (shalom). En nu dus na eeuwen weer: hoog bezoek uit het oosten aan de Vredevorst, de Koning die werkelijk vrede zal brengen. 'Ere zij God en vrede op aarde!'

Maar er zijn nog meer Oudtestamentische Bijbelteksten die als verwijzing naar deze geschiedenis van de wijzen uit het oosten in aanmerking komen. Men dacht ook aan Psalm 72, een Koningspsalm, waarin staat dat koningen uit allerlei landen (ook Sjeba wordt genoemd) voor deze ware koning zullen buigen en geschenken voor hem zullen meenemen. Goud wordt in deze psalm als een geschenk genoemd. (Wij zullen de psalm straks gaan zingen.) Maar ook een bijzondere tekst als Jesaja 60 vertelt over allerlei volken en koningen die eens naar Jeruzalem zullen komen en goud en wierook zullen aandragen.

Nu, goud, wierook en mirre, drie geschenken... Zoals wij dat met de kinderen deden: 'iedereen mag één cadeautje geven': drie geschenken, drie personen. En dat in combinatie met die teksten over koningen die in Jeruzalem

de Vredevorst komen aanbidden... voilà: drie koningen. ... Nu, dat is dus allemaal inlegkunde, maar wat wel belangrijk is, is dat een heel aantal teksten uit het Oude Testament direct of indirect al naar dit moment van het Kerstfeest verwijzen. Die wijzen uit het Oosten vallen niet zomaar het verhaal binnen. Nee, God was aan het werk om Zijn plan dat honderden jaren besloeg te vervullen. God liet nog meer heidenen volgen op de koningin van Sjeba... om naar Jeruzalem af te reizen en de Koning te bewonderen en te vereren... om Hem uit eerbied geschenken te geven. Waar Jesaja eeuwen daarvoor al naar uitkeek... en waar het volk Israël met psalm 72 in deze tussenliggende eeuwen over zong... en waar die onbekende koningin van Sjeba

al een pad had gebaad..., dat werd nu werkelijkheid: de Koning, de ware Vredevorst was gekomen. En alle volken zullen Hem aanbidden. Gods woorden komen uit! Heel de verwachting van het Oude Testament, het eeuwenlange gespannen verwachten... komt hier in vervulling. In deze Koning in een kribbe.

Vervulling en voorzegging

In die wijzen uit het Oosten – wie dat ook precies geweest zijn – zien wij niet alleen een heel aantal woorden en profetieën uit het Oude Testament in vervulling gaan, maar zien wij ook als onder een microscoop hoe het straks verder zal gaan. Een heel kleine geschiedenis van die wijzen uit het Oosten, twaalf verzen in de Bijbel, maar het is als onder een vergrootglas: het laat ons zien hoe God straks in de jaren en in de eeuwen daarna ook verder zal gaan met deze Koning, met Zijn volk, met deze wereld. We kijken dus niet alleen terug op teksten die in vervulling zijn

Rembrandt van Rijn

gegaan, nee, deze geschiedenis zelf zal ook nog meer en meer vervuld gaan worden. Want wat hier in Jeruzalem gebeurt op dat ene moment van het bezoek van die wijzen uit het oosten, dat zal straks nog veel grotere gestalten aannemen: die wijzen uit het Oosten, zij zullen in de eeuwen na hen worden gevolgd door talloze andere onbekende mensen, uit het Oosten, uit ons Westen, uit het noorden, uit het zuiden... die deze Jezus zullen aanbidden. Er zal een lange stoet op weg gaan naar Bethlehem, een lange stoet, eeuwen lang, een lange stoet van miljoenen mensen. Dit begin van het Mattheusevangelie vormt daarom samen met het einde van het Mattheusevangelie zo'n heel mooi geheel: aan het begin komen enkele niet-joodse mensen ('wijzen') het verhaal binnen. En aan het einde van het Mattheusevangelie horen wij hoe Jezus Zijn leerlingen erop uit stuurt: 'Ga heen, maak *al de volken* tot Mijn discipelen!' En wat een volken zijn deze wijzen van een onbekend Oosters volk gevolgd. Met recht: een lange stoet.

Maar ook die weerstand van Herodes die wij hier zien, ook *dat* zal steeds grotere vormen aannemen. De Romeinse vernietiging van alle mogelijke concurrenten. Herodes wil 'die Koning van de joden' zoals de wijzen Hem noemden, doden. En straks, aan het einde van het Mattheusevangelie zal er een bordje boven een kruis hangen: 'Koning van de Joden', het kruis waar Jezus aan zal sterven. Maar ik denk ook aan al die andere Romeinse keizers en ook latere machthebbers die het christendom willen onderdrukken en uitroeien. Wat wij hier bij Herodes zien zal steeds grotere en nieuwere vormen aannemen.

Maar ook de houding van Jeruzalem: heel Jeruzalem is in rep en roer, zo vertelt Mattheus. Ook *dat* is hier nog maar het begin. Want straks zal heel Jeruzalem in beroering zijn als Jezus als Koning op een ezel Jeruzalem binnen zal rijden. En heel Jeruzalem zal Hem vervolgens ook uitgeleide doen, Hem uitjouwend en bespugend: 'weg met Hem!' ... En ook die houding van de overpriesters en de Schriftgeleerden – de joodse geestelijkheid – in dit verhaal, zo apart! Zij kennen de teksten, ze lezen ze keurig aan Herodes voor, maar verder houden zij zich afzijdig. Waar is hun geloof, hun verwachting op dat moment?

Alles wat wij in deze geschiedenis van de wijzen zien gebeuren, zien wij later terugkomen en steeds grotere vormen aannemen: de houding van de Romeinse overheerser, de houding van de joodse geestelijken, de onrust in Jeruzalem en de vele heidenen die de joden zullen voorgaan en in deze Koning van de joden hun diepe vreugde zullen vinden.

Maar... als je het zo bekijkt hè... dan is deze geschiedenis dus niet een bijzondere geschiedenis, een geschiedenis uit een heel ver verleden met een waas aan vragen omgeven..., nee, dan is deze geschiedenis dus nog steeds bezig. Met Kerst anno 2021 kijken wij dus niet terug, nee, het verhaal is nog steeds bezig. Want ook deze Kerst knielen niet-joodse mensen voor Jezus. Miljoenen, honderden miljoenen mensen. Je ziet er nu in deze coronatijd misschien weinig van. De meeste kerken zijn leeg. Maar ook in Australië wordt deze dagen gezongen 'Joy to the world, the Lord has come'. Ook in het Oosten, in China, in Pakistan, tot in de gevangenis van Noord-

Korea toe wordt Jezus aanbeden. Ook in Afrika zingt men met alle swung die wij niet hebben. Maar ook in Zuid en Noord Amerika vindt de worship en aanbidding plaats *De geschiedenis van de wijzen uit het Oosten wordt nog steeds geschreven*. ... Ja, ook die tegenstand van machthebbers en die haat richting het christelijk geloof gaat door. Daar zijn ook anno 2021 talloze voorbeelden van. Maar ook die onwetendheid in Jeruzalem. Helaas nog steeds. ... Maar dus ook die vele mensen die uit alle landen komen en zich voor Jezus buigen. Die vele mensen die zich geroepen weten door God. God Die nog steeds mensen roept. Wijzen, sterrenkundigen uit het oosten via een ster, hoe passend kan het zijn? En mensen die verslaafd zijn aan internet en hun tablet worden nu geroepen via diensten die worden gestreamd, hoe passend kan het zijn? God roept, God roept u, God roept jou. Zijn roep en Zijn trekkende liefde trekken nog steeds hun sporen op deze wereld. En dat vind ik zo bemoedigend... Je denkt misschien wel eens: hoe kan je sommige mensen nu met het geloof bereiken? Hoe kan dat geloof nu in harten van jongeren of van anderen beklijven? 't Is toch onbegonnen werk... Ik voel mij wel eens heel machteloos daarbij. *Maar als je dan weer die bekende geschiedenis leest dat God mensen zo verwijderd van het Evangelie – wijzen uit het Oosten – dat God hen op zo'n passende manier roept en op de knieën brengt... en als je dan vanmorgen hoort dat deze geschiedenis nog steeds in vervulling aan het gaan is..., dan heb ik toch hoop. Hoop voor deze wereld.*

Wie van de drie?

In deze geschiedenis zien wij drie reacties op de geboorte van Koning Jezus. Drie heel verschillende reacties. De reactie van de wijzen uit het oosten. Van Herodes. En van de joodse geestelijken. Hoe u nu de Kerstdagen beleeft en hoe jij in het geloof staat... bij welke van de drie reacties komt dat het dichtste bij? Het is geen spelletje, maar ik zou toch zeggen 'wie van de drie?' Wie van de drie komt het dichtste bij uw geloofsleven en bij jouw manier van Kerstfeest vieren? Ik ga ze als afsluiting van mijn overdenking even met u langs en sluit daarbij af met de wijzen uit het oosten.

Allereerst die Herodes maar..., die zo ontdaan was van het geboorteb Bericht en vervolgens alles in het werk ging stellen om deze potentiële bedreiging – het Baby'tje in de kribbe – onschadelijk te maken. Herodes was paranoia, zo weten wij uit de geschiedenis. Het is dezelfde Herodes die de burcht Massada, de ondoordringbare vesting, heeft laten bouwen. Hij was zo achterdochtig en angstig, er ging over hem een spreekwoord rond: 'je kunt beter Herodes' varken zijn dan zijn familielid'. Want als hij je niet vertrouwde, wie je ook was, ook al was je zijn zoon..., dan werd je uit de weg geruimd. Herodes, zo achtervolgd door angsten...

Hoe veel mensen worden ook in onze maatschappij niet gedreven door angst? We hebben het over de toename van criminaliteit, van de misdaad, 'het wordt steeds erger', terwijl de cijfers ons vertellen dat het echt niet meer wordt, in sommige gevallen zelfs minder. Niet gedacht misschien.

Maar ook alle complottheorieën. Alle eigen waarheden, waarbij groepen mensen worden uitgesloten of als de oorzaak van de problemen worden aangewezen. Een christen zou een voorbeeld moeten zijn van niet-angstige aanwezigheid. Niet omdat wij zo stoer en dapper zijn, moedig en heldhaftig, nee..., omwille van Jezus! 'Omdat Hij (Jezus) leeft, ben ik niet bang voor morgen! Omdat Hij leeft, mijn angst is weg.' Laat ik mij leiden door angsten? Of houd ik misschien angstvallig mijn eigen troon bezet, mijn eigen domein, mijn eigen leven waar ik zelf koning en heer ben en waar ik bepaal en waar ik mijn verlangens volg? Herodes..., koning en heer, maar wat een trieste verschijning...

Wat een trieste verschijning vormen ook die overpriesters en Schriftgeleerden, de joodse geestelijkheid. Hoe kan het nu dat zij het wel weten, de teksten lezen, maar dat je verder niets van hen hoort? Waren zij bang voor Herodes misschien en hielden zij zich daarom op de vlakte? Dat kan ik mij enigszins voorstellen. Was het ook angst dus? Of waren zij er gewoon niet toegekomen om mee naar Bethlehem te gaan, hadden zij nog teveel andere kerkelijke dingen aan hun hoofd? Of konden zij zich niet voorstellen dat hier en nu Gods Koninkrijk werkelijk was aangebroken..., was het voor hen te vreemd, te onopvallend allemaal, ook al waren zij gelovig en bekend met de Bijbelteksten?

Ik zie in deze joodse leiders een kerk die zulk groot nieuws mag kennen en belijden, maar waar het totaal niet zichtbaar is wat voor een prachtig Evangelie zij eigenlijk elke zondag lezen. Ze kennen de teksten, door en door. Maar waar is het nu zichtbaar, op welke manier brengt het hen in beweging? Doorgewinterde kerkgangers, maar... Of is het voor hen misschien toch te onwettelijk, niet goed voor te stellen en te beseffen dat in hun midden Gods Koninkrijk is aangebroken en de HEER regeert? Herodes en de joodse leiders zijn twee totaal verschillende partijen, maar komen uiteindelijk op hetzelfde uit: zij buigen niet voor Koning Jezus.

En dan tenslotte die wijzen uit het Oosten. Zouden zij niet iets gehad hebben van 'is dit het nu?', toen zij bij het huis van Maria aankwamen? Gaf dit wat armoedige plaatje hen nu zoveel vreugde? Ik denk het toch wel... Onvoorstelbare vreugde, zo vertelt Mattheus. Dat is mooi: door de knieën gaan, je eigen waardigheid vergeten... grote geschenken weggeven, aan Hem toewijden... en dan zo vol van vreugde.. Dat is volgens mij het geloof in een notendop. Door de knieën gaan voor Jezus: je maakt jezelf klein en belijdt dat Hij Heer mag zijn over je leven. Je belijdt daarmee ook dat je het allemaal zelf niet kan., dat je leven zonder Hem niet verder kan en dat je zonder Hem niet verder wil... Geknield vertel je Jezus over je zonden, je wonden, je zorgen, je onrust, je afhankelijkheid, je verlangen, je zoeken..., je legt dat allemaal voor Hem open.

Die wijzen uit het oosten... ze kwamen zo het verhaal binnen dat God met deze wereld gaat en ze waren ook zo weer verdwenen. Zo gaat het met ons leven. Op een moment zijn wij er en vieren wij nog Kerst en op een ander

moment zijn wij er niet meer, terwijl Gods verhaal verder gaat. Ik hoop dat u en ik in ons leven veel op die wijzen uit het oosten zullen lijken. Zoals zij, zijn wij allemaal onderweg in het leven. We gaan misschien allemaal wel een weg, die wij van te voren nooit hadden kunnen bedenken. Onderweg zoals die wijzen, een onbekende, misschien wel heel vreemde weg gaan. Maar wel geroepen door God. Onderweg, met een vast en zeker doel: de Koning uit dat landje Israël. Onderweg in het leven, op zoek naar de Koning. Maar ook knielend voor deze Koning terwijl een grote vreugde ons vervult. De reis ging verder van de wijzen. Waarheen? Hoe lang? We weten het allemaal niet. Maar het belangrijkste moment uit hun leven, daar mochten wij vanmorgen bij zijn: dat zij knielden en hun Redder mochten zien.

Wie van de drie raakt aan uw en jouw leven. Herodes, de joodse leiders, of de wijzen? Ik wens u veel wijsheid, maar ook een diepe vreugde toe.